

Nagy Balogh János

(1874–1919)

Összeállította:

KARDOSS BÉLA

M 25 kocka

Szerkesztette:

WALLA GÉZÁNÉ

MAGYAR DIAFILMGYÁRTÓ VÁLLALAT

Budapest 1977

1. Nagy Balogh János (1874–1919)
2. **A művész anyja.** – „A város peremén” élő magányos proletár-festő kétkezi munkásként emelkedett a XX. század rangos művészeinek sorába. Egyetlen társa, haláláig hű modellje édesanyja volt. Arcát teljes objektivitással festette, gyengéd szeretete mégis minden ecsetvonásában érződik.
3. **Halottak napján.** – A Wekerle-telepi szegénység gyászát akarta nagyméretű festményen bemutatni. Annak vázlata ez a drámai fogalmazású, mélykék egű, színes ruhájú, komoran befelé szenvedő, némán gyászoló, mégis erőt sugalló tömeget élénk táró terv. Középpontjában ott a **mama!**
4. **A művész anyja.** – Az **anya** a mindvégig kéznél levő modell. Ezen a képen még korai stílusa hangján szól a művész. A müncheni iskola, és Munkácsy Mihály, majd Tornyai János képeinek tanulmányozása érezhető e gondokba dermedt, figyelve ülő nőalakon, aki maga a magány!

5. **A mama varr.** – A képszerkesztés és festői kifejezés egyéni útját már részben megtalálta. Anyját ábrázoló képén a fények és árnyékok szigorú szerkezeti rendben váltakoznak, a mű felépítésében mértani elemekre bontható.
6. **Műterem.** – A festő bepillantást enged alkotóműhelyébe. Korai korszakában festette a képet. A szegény háztartás egyszerű bútorai, petróleumlámpa, poharak, bögrék, viaszosvászonon leterített asztal, a művész deszkafalra helyezett művei a kompozíció tárgyai.
7. **Műterem.** – Zsúfolt szobaszögletet látunk, a bútorok merész elvágásával. Mozgalmassabbá teszi a képet a hátsó fal síkját megbontó fülke is és a szék csendélete. Élettel telíti művét a ruhadarabok és az ágyterítő fehér villogása.
8. **Konyha interieur.** – A színek derűsebbek. Az ajtón fény árad be, a használati tárgyakból már kevesebb látható. Az ajtó és ablakok négyszögeinek ellentéte a hegyként púposodó ágy és a kalap.

9. **Műterem.** – A művész érett periódusához tartozik ez a világos színhatású, szinte mértani rendbe komponált szobarészlet. Az ismert szegényes környezetben az egyszerű ágy, a festőállvány és a festmények szögletes képelemekké váltak.
10. **Virágcsendélet.** – Rajzában szűkszavú, színeiben gazdag ez a szigorú komponálási rendet mutató virágcsendélet. A festő gyönyörködött a szépségben és megmutatja nekünk is. „Csendéletei sírnak a szegénységtől” – jegyezte fel Bernáth Aurél.
11. **Önarckép.** – A képről a fiatal, „kultúrára szomjas proletár akaratereje” szól hozzánk. Még fényképszerű, a tükör mutatja látványt festi pontosan. Amit lát, azt festői nyelvre még nem teszi át.
12. **Ifjúkori önarckép.** – Sokszor festi önmagát. Első képei tanulmányok, „utóbb mindinkább a festői tulajdonságok érdekelték” – állapítja meg első méltatója, Elek Artúr. Már nemcsak az arc testi felépítése érdekli, mögötte a lélek is. „Az arc itt élet.” Későbbi portréival jut el a múzeumi szintig.

13. **Kalapos önarckép.** – A szegénység életének titkait ismerő ember néz reánk. Az, aki tudja, hogy az élettől sokat nem kaphat, sőt neki kell adnia. A test és a lélek egyensúlya, megértő és belenyugvó mély bölcsesség sugárzik a képről.
14. **Kapáló asszonyok.** – „A munkás tematikánál úgyszólván önként adódik Millet példája... Tanult tőle, ám megoldása gyakran homlokegyenest ellenkező” – figyelte meg Németh Lajos, Nagy Balogh művészetének méltatója. Itt is csak a képi elrendezést vette át, az eredmény már sajátosan nagybaloghi.
15. **Kubikosok.** – E képen még némi impresszionisztikus hatást figyelhetünk meg. Természetellenes, kissé ködös, sárgás fátyol teszi a táj és a két munkás alakját sejtelmessé.
16. **Útjavító munkás.** – Körvonalazott, éles formákkal ábrázolja a paraszti nyugalommal dolgozó útépítő munkást. Hideg, nyers színekkel fest, árnyékhatásokkal dolgozik. „Összpontosítani kell eddigi eredményeimet, hogy a stílust, amit keresek, kifejezhessem...” – jegyezte fel.

17. **Kubikosok.** – A Wekerle-telep építésénél festői témákat talál a művész. A vízfestményen könnyed színek, finom színátmenetek érvényesülnek. A pompás színértékek egyenrangúak a foltok mértani formáival. A háromszögbe szerkesztett alakok erővel tolmácsolják a gyötrő kubikosmunkát!
18. **Kubikos.** – Az alak zárt háromszögbe komponált. A test a nagy-baloghi művészet törvényei szerint formázott, kérlelhetetlenül tárgyias, ennek ellenére a szemlélet indítéka az érzélem. A nehéz testi munkára kényszerített emberrel együtt érez a művész.
19. **Pipacsos mező.** – Nem vezeti ellágyulás, amikor a virágos mezőt festi. A szabad természet fényeihez igazodik, a maga fogalmazta valóságot mutatja. A felemelt háttér mértani építményei csak hangsúlyozzák az előtér zamatos látással festett részét.
20. **Gyártelep.** – Alkotói megfogalmazásában mindig szerepel a munka. Tájképet sem fest anélkül, hogy abban emberi léte-

sítmény ne szerepelne. Itt, a két fa határolta tájba nem a munkást, hanem a **gyárat** helyezi. A természet szépsége öleli az ember munkahelyét.

21. **Csendélet.** – „Ha Nagy Balogh helyét keressük az egyetemes fejlődésben, valahol Millet és Cézanne között leljük meg... esztétikai formálásban cézanne-i irányba fordul...” – jegyzi fel Németh Lajos, az életmű ismertetője. Tudatosan rendeztek az arányok és a képépítés.
22. **Zsemlés csendélet.** – A színhasználat kétségbevonhatatlan ismeretében a sötét körvonalazás hangsúlyozza a csendélet két csoportját. A tárgyak ritmusát a terítő sokszoros gyűrődése is aláhúzza. Teljes festői tudással, fények, árnyékok szerkesztésével alkot.
23. **Mama.** – A varrogató öregasszony képtérbe ültetése, a fények és árnyékok, az egymást kiegészítő és taszító színek játéka, a formák élettel telítettsége, az ecsetkezelés már az érett mestert mutatják. Anyának nagyszerűbb emléket csak kevés festő állított.

24. **Műterem.** – Otthonát később is többször megfestette. Életét és műveit ismerve csak **ilyen** lehetett Nagy Balogh műterme. Szigorú rend uralkodik az egyes tárgyak formai, elhelyezéssel és színbeli viszonyaiban. Szükszavúan szerkesztett, mégis élő a művész által teremtett világ.
25. **Önarckép.** – „A festői előadásnak igen fejlett fokát képviseli Nagy Balogh művészetében ez a festmény... az arcvonások hűsége már mellékessé válik... élő ember... emberi jellem” – írja Elek Artúr, a kortárs esztéta. – Művészetét a Tanácsköztársaság nagyra értékelte és „**Mester**” címmel tüntette ki a festőt.